

тальність, синхронність, феноменальність, хронікальність; дивацтво, лукавство тощо.

Розглядані нульсуфіксальні абстракти використовуються головню у різногалузевій термінології, що широко репрезентується у відповідних наукових працях та лексикографічних джерела. Часто вживаються абстрактні іменники з матеріально не вираженим суфіксом також у публіцистиці (як правило, науково-публіцистичні, науково-популярні тексти), наприклад: “Нахил до науки, терпимість до ворогів, яскрава талановитість, логічність в думках – це звичайна прикмета освіченого українця-письменника XVII віку” (І.Огієнко); “Проте всі ці протести не перемогли Москви, вона вперто йшла до свого, аби прибрати до рук своїх українську церкву” (І.Огієнко); “Але всі ці підступи Катерини були марними...” (І.Огієнко); “Наслідки всіх цих заборон, всіх цих утисків були страшні для України” (І.Огієнко); “Саме ці найперші потреби... були, мабуть, причиною утворення цілого стану перевізників, котрих на кордоні турки називали чумаками” (Г.Данилевський); “Приватним вантажам він віддає перевагу перед казенним” (Г.Данилевський); “Найбільшою наруги Славута зазнав у 20-му столітті” (В.Чабаненко) тощо. Досить часто згадані деривати використовуються в епістолярії, наприклад: “Ми вирвали дві квітки на спомин та й подались швидше до парохода...” (Леся Українка); “Казку сю я хотіла послать в Галичину в дитячий журнал, якщо вдасться мені добре ця проба, то

писатиму більш...” (Леся Українка); “Доказом сього може служити те, що ми (молодіж) задумали видати цілу серію перекладів найкращих творів європейських і російських авторів” (Леся Українка); “З великою подякою повертаю Вам книжку...” (І.Огієнко. Листи); “...ласкаво прошу не відмовити подати мені деякі цінні Ваші й авторитетні поради” (І.Огієнко. Листи); та багато іншого. Зафіксовано нульсуфіксальні абстракти й у художніх творах, пор.: “Ганна сидить за гребенем та думу думає” (І.Нечуй-Левицький); “Зять... робив усяку угоду Джері...” (І.Нечуй-Левицький); “Його дуже вразив, зворушив настрої селян” (І.Багряний); “Петрів здогад виявився вірним” (І.Багряний) тощо.

## ВИСНОВОК

Таким чином, розглядане мікрополе абстрактності представлено великою кількістю похідних із матеріально не вираженим суфіксом (як стилістично нейтральних, загальноживаних, так і обмежених сферою використання, зокрема виробничо-професійних, технічних та інших слів, що належать до спеціальної лексики). Причому нульсуфіксальне творення різногалузеві наукової номенклатури (особливо терміни гуманітарного профілю) є особливо продуктивним. Меншою кількістю представлені нульсуфіксальні похідні, обмежені територією вживання, а також іменники, що знаходяться в пасивному фонді сучасної української мови (архаїзовані лексеми та новотвори).

## Особливості вживання деяких прийменникових конструкцій

Мирослава Гнатюк

Кафедра української мови, Національний університет “Львівська політехніка”, УКРАЇНА, м.Львів, вул.С.Бандери, 12,  
E-mail: mur\_vas@ukr.net

Кожна мова має свої особливості вживання прийменників. Ці службові слова, які, не маючи самостійного лексичного значення, у поєднанні із непрямыми відмінковими формами іменників, займенників, числівників виражають різні семантичні відношення (просторові, часові, причинові, умови, мети, допустові) [4]. Оскільки сполучуваність прийменників із відповідними відмінками у будь-якій мові є визначеною, то навіть у близьких мовах, до прикладу в українській і польській чи російській, прийменникові конструкції слід утворювати порізно. А через недостатнє знання українських прийменникових моделей виникає велика кількість помилок у сфері вживання того чи іншого прийменника, особливо це стосується конструкцій із прийменниками по, при, для та на. Тому на основі власних матеріалів та друкованих джерел [1, 2, 3, 5] ставимо за мету охарактеризувати можливі в українській мові сполучення і ненормативні поєднання із цими прийменниками, подати перелік найчастіше вживаних прийменникових конструкцій,

які, як правило, носії мови утворюють на російський кшталт.

- В українській мові прийменник по вимагає після себе залежно від вислову або знахідного, або місцевого відмінка для позначення просторових (місця) (по обидва боки, йти по слідах), часових (по обіді), кількісних (по 15 осіб, по 1 чайній ложці), мети (ходити по продукти, йти по лікаря), об’єктних (наказ по інституту, друзі по навчання, родичі по чоловікові, сльози по щоках, судити по собі, товариш по зброї, токар по металу), причинових (по змозі) відношень.
- Зауважмо, що в словосполученнях, де можливі кілька варіантів поєднання, треба надавати перевагу безприйменниковим. До прикладу: вулицею та по вулиці, доцільніше вулицею; сходами та по сходах, краще сходами; їхати у трамваї, їхати трамваєм, краще трамваєм.
- Але конструкції з цим прийменником вживають часто в значеннях і відмінках, що суперечать нормативній українській літературній мові і є

характерними для суржикового мовлення. Такі помилки найчастіше трапляються у:

- конструкціях на позначення сфери діяльності, призначення, у відповідних назвах комісій, комітетів, установ, інститутів, конференцій тощо. Тут слід вживати прийменники *з*, *для*, *у*, а не *по* (директор *з* матеріально-технічного постачання й транспорту, спеціаліст *з* обліку й аудиту, комітет *з* питань технічного регулювання та споживчої політики, комітет *з* питань регуляторної політики та підприємництва, комісія *з* регулювання ринків фінансових послуг, державна комісія *з* цінних паперів та фондового ринку, комісія для врегулювання надзвичайних ситуацій, комісія для вивчення стану справ, комісія у справах молоді, комісія у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, комітет у справах роззброєння) або безприйменникові словосполучення (комітет захисту прав споживачів, начальник відділу обслуговування корпоративних VIP-клієнтів, начальник відділу збуту, курси підвищення кваліфікації, відділ примусового збуту);
- поєднанні прийменника *по* з іменниками в давальному відмінку, замість виправданого в цій конструкції використання в місцевому: шукати *по* книжках (а не *по* книжкам), визначати *по* рядках (а не *по* рядкам), рахувати *по* копіях (а не *по* копіякам);
- використанні прийменникової замість безприйменникової конструкції на позначення засобів спілкування або з'єднання: залізницею (а не *по* залізній дорозі), факсом, електронною поштою, телефоном (а не *по* факсу, електронній пошті, телефону), достовірними каналами (а не *по* достовірних каналах). Виняток: *по* радіо, *по* телебаченню [4];
- використанні прийменникової словосполучення на місці конструкції з іменником в орудному відмінку для позначення напрямку руху: йти парком (вулицею, сходами), подорожувати морем

- з* агент з продажу,  
висновки з річного звіту,  
з вини фірми-конкурента,  
з власного досвіду,  
з ініціативи студентів,  
з опрацьованих матеріалів,  
з питань торгівлі,  
залік з української мови,  
інструктор з плавання,  
комісія з питань призначення пенсій,  
література з предмету,  
міжнародно-правові акти з питань  
**місцевого самоврядування**,  
одружитися з розрахунку,  
спеціаліст з автокредитування,  
чемпіонат з футболу;
- зі* зі взаємної згоди,  
кампанія зі збору голосів,  
маркетолог зі збуту комп'ютерних приладів;

(Європою, львівськими вулицями). У разі вживання прийменника *по* з дієсловами руху таке словосполучення вказує на рух у різні напрями: *по* саду гуляла, квіти збирала;

- витворенні т.зв. “закання” (автоматичній заміні прийменника *по* на *за*). У багатьох випадках доречно використовувати безприйменникові або інші властиві для української мови прийменникові конструкції: вирізнятися ступенем освіченості (а не *за* ступенем), упізнати *по* почерку (а не *за* почерком), судити *з* публікацій (а не *за* публікаціями);
- вживанні суржикових словосполучень із *по*, що збіднюють чи деформують семантичне навантаження конструкцій з іншими прийменниками: мешкати *за* адресою, надсилати на таку адресу, попередити телефоном, задзвонити на домашній номер (а не мешкати і надсилати *по* адресу, попередити і задзвонити *по* телефону, домашньому номеру).

Наприклад, українською *вхід по квитках* (запрошеннях, посвідченнях, паспортах) треба розуміти так: *вхід* застелено квитками (запрошеннями, посвідченнями) і *по* них можна пройти чи витерти ноги – слід говорити *вхід за квитками* (запрошеннями, посвідченнями, паспортами).

Пам'ятаймо, що саме від доречного вибору прийменника може залежати і зміст висловлювання, напр., *йти за менеджером* (йти безпосередньо крок за кроком) // *йти по менеджера* (покликати), *побачити за касою* (позаду каси) // *побачити по касі* (на її основі), *йти за водою* (минути без вороття) // *йти по воду* (з метою отримати), *впізнати за ним* (побачити когось позаду цієї особи) // *впізнати по ньому* (виявити когось чи щось через риси, характер, вчинки цієї людини).

Пропонуємо короткий перелік тих прийменникових конструкцій, які носії мови помилково вживають із прийменником *по*. Логічніше сполучати із такими прийменниками:

- за* великий *за* обсягом,  
відповідальний *за* техніку безпеки,  
*за* вказівкою (на вказівку) командира,  
*за* дорученням (на доручення),  
*за* аналогією,  
*за* безготівковим розрахунком,  
*за* власним бажанням,  
*за* всіма правилами,  
*за* даними розвідки,  
*за* результатами сесії,  
*за* світовими стандартами,  
*за* тарифом,  
*за* фахом,  
*номер за порядком* (№ з/п),  
*поділити за рівнем знань*,  
*робота за професією*,  
*третє за важливістю*;
- над* *робота над ліквідацією*;

**на** багатий на валютні надходження,  
висновок на курсову,  
встати на команду,  
витрати на встановлення пам'ятника,  
допомога на догляд дитини,  
звернутися на ім'я,  
звернутися не на ту адресу,  
на Ваше прохання,  
на виклик,  
на запит вкладників,  
на звинувачення,  
називати на ім'я та по батькові,  
на індивідуальні замовлення,  
перелік витрат на святкування,  
солодкий на смак,  
як на мене, то...;

**для** група для встановлення факту...,  
комісія для складання актів;

**в (у)** додати зауваження у справі...,  
звернутися у (з, щодо) поточних питаннях,  
комісія у справах молоді,  
комітет у справах роззброєння,  
перейшло у спадок,  
прийом у робочі дні  
процедури погодження у справі перерозподілу  
фінансових ресурсів,  
у вихідні,  
у напрямі до...,  
у службових справах;

**про** висновок про дипломну (курсову);  
**у зв'язку із** допомога у зв'язку із безробіттям,  
пенсія у зв'язку із утратою;

#### **безприменниковими**

агентство працевлаштування за кордоном,  
вечорами,  
інвалід зору,  
комітет цін,  
кошторис філії "Ощадбанку" №5,  
курси (з) вивчення бухгалтерського обліку,  
майстерня ремонту касових апаратів,  
питання девальвації гривні,  
питання працевлаштування,  
призер таких олімпіад, а саме...  
програма обміну студентів,  
саме собою,  
стало ніяково,  
старший віком,  
щосуботи,  
як свідчать очевидці.

Український применник **при** доцільно вико-  
ристовувати, коли розуміють:

- просторову близькість (хоч краще вживати тут інші применники – **поряд, біля, коло**): *посадити при дорозі*;
- підпорядкованість або належність комусь, чомусь: *центр профорієнтації при навчальному закладі, комісія при Кабінеті Міністрів*;
- наявність чогось чи вказівку на особу, яка щось має: *бути при грошах, гаманець був при мені*;

**до** вона йому до плеча,  
до 29 сторінки,  
з 15 до 25 грудня,  
не до душі (до серця),  
поперчити до смаку;

**щодо** зауваження щодо доповідей,  
заходи щодо (для) забезпечення  
кредитоспроможності,  
інструкція щодо (для) використання;

**через** через знайомство,  
через інвалідність,  
через позитивні відгуки,  
через сімейні обставини,  
через неухважність;

**вздовж** виставити вздовж кордону;

- присутність когось: *при сторонніх, при друзях (або у присутності сторонніх, у присутності друзів)*;
- обставини, за яких щось відбувається: *працювати при світлі*;
- у значенні – незважаючи на: *при всій повазі до вас я такого зробити не можу*.

Тому слід звернути увагу на такі конструкції:

### ненормативні

битва при Жовтих Водах  
верхній одяг залишився при мені  
висипати при кипінні  
жити при автобусній зупинці  
закалятися при безперервному  
охолодженні  
загін при одному керівникові  
його знали ще при житті  
повертався при гучних оплесках  
при аварії вибито скло  
при адресуванні  
при аналізі подій  
при виготовленні меблів  
при виконанні службових обов'язків  
при вході  
при вході покажіть перепустки  
при зачинених дверях  
при зіткненні потягів загинуло  
при незалежній Україні  
при одній згадці  
при підписанні угоди  
при підтримці колег  
при появі тріщин на стелі  
тільки при умові, що...

### українські відповідники

битва біля Жовтих Вод (під Жовтими Водами),  
верхній одяг залишився коло мене (зі мною),  
висипати під час кипіння,  
жити недалеко від автобусної зупинки,  
загартовуватися за безперервного  
охолодження,  
загін з одним керівником,  
його знали ще за життя,  
повертався під гучні оплески,  
у разі аварії,  
під час адресування (адресуючи),  
аналізуючи події,  
під час (на) виготовлення,  
під час виконання службових обов'язків,  
біля (перед) входом,  
входячи (перед входом),  
за зачиненими дверима,  
унаслідок зіткнення...,  
за незалежної України,  
від самої згадки,  
під час підписання,  
завдяки підтримці...,  
у разі появи тріщин,  
тільки за умови, що...

Український прийменник **для** доцільно вико-  
ристовувати у конструкціях, що вказують на:

- призначення предмета, суб'єкта тощо: *корисно для здоров'я, все для праці, кошти для придбання підручників;*
- призначення дії, спричинення іншої дії або досягнення іншої мети: *переобладнання для створення належних умов, діяльність для забезпечення присутності.*

Варто надавати перевагу прийменникам **до, на**, коли йдеться про:

- 1) об'єкти, призначені бути складниками інших об'єктів: *мишка до комп'ютера (а не для), мотор до автомобіля (а не для);*
- 2) ємності, посуд, меблі, призначені містити інші об'єкти: *кошик на брудний одяг (а не для), пакет на хліб (а не для), полиця на квіти (а не для), скринька на пошту (а не для);*
- 3) матеріали, призначені для чогось: *тканина на пальто (а не для).*

Варто також звернути увагу на такі конструкції:

### ненормативні

борошно для млинців  
драйвер для монітора  
каністра для бензину  
капсула для ручки  
мішок для картоплі  
одяг для свята  
пляшка для олії  
тарілка для перших страв  
шухляда для документів

берегти на чорний день  
на радощах забув про...  
на рахунок цього питання  
одружитися на...  
писати на рідній мові  
повертатися на Україну  
приїхати на маршрутному таксі  
тримати на всяк випадок

### українські відповідники

борошно до млинців,  
драйвер до монітора,  
каністра на бензин,  
капсула до ручки,  
мішок на картоплю,  
одяг на свято,  
пляшка на олію,  
тарілка на перші страви,  
шухляда на документи;

берегти про чорний день,  
з радощів забув про...,  
щодо цього питання,  
одружитися із...,  
писати рідною мовою,  
повертатися в (до) Україну,  
приїхати маршрутним таксі,  
тримати про всяк випадок.

З останнього блоку перелічених конструкцій ба-  
чимо, що у мові фахівців часто невиправдано

трапляються ненормативні конструкції з  
прийменником **на**, наприклад: *на слідуючий день* (а

треба: **наступного дня**), на протязі року (а треба: **протягом року**), на цих днях (а треба: **цими днями**), приїхав на автомобілі (а треба: **автомобілем**), говорити на кількох мовах (а треба: **кількома мовами**), говорити на українській мові (а треба: **українською** чи **по-українськи**), переклад на французьку мову (а треба: **французькою мовою**), на очах у всіх (а треба: **перед очима**), дякуємо на доброму слові (а треба: **спасибі за добре слово**).

Отже, прийменники мають здатність поєднуватися відповідно до встановлених в українській літературній мові закономірностей. Ототожнення прийменникових конструкцій чужоземних мов із українською може сигналізувати тільки про спотворене мовлення, назва якому суржик. Щоб уникнути недоцільного збіднення рідної мови, треба обов'язково дотримуватись її правил, тоді, вибираючи із цілої низки можливих прийменників, мовець безперешкодно обере найбільш доречний. Яскравим прикладом таких нормативних конструкцій є фразеологізми: *все по цимбалах, не по зубах, ходити по лезу ножа, по гарячих слідах, по самі віця, вдарити по струні, за царя Гороха*. На жаль, але і в

межах стійких словосполучень фіксуємо кальковані форми (*по дурості* (а треба: **з дурного розуму**), *йти на ніч глядя* (а треба: **йти проти ночі**), *пускати по вітру* (а треба: **пускати на вітер**)), які можуть стати цікавим і актуальним матеріалом для окремої розвідки.

## References

- [1] Головащук С.І. Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наукова думка, 2001. – 640 с.
- [2] Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне “Я”. – К.: Академія, 2001. – С. 39 – 45.
- [3] Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2007. – 823 с.
- [4] Українська ділова і фахова мова: Практичний посібник на щодень / За ред. М. Гінзбурга. – Київ: Фірма “Інкос”, 2007. – С. 24–82.
- [5] Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики. – К.: Довіра, 2003. – 623 с.

## Аналіз лексико-стилістичних засобів вираження образу кохання в текстах пісень британської групи “Beatles”

Вікторія Гонгало

Національний університет “Острозька академія”, УКРАЇНА, Рівненська обл., м.Острог, вул. Семінарська,2, E-mail: v\_g27@mail.ru

*The article deals with lexical and stylistic devices of designation of love image in lyrics of British band “Beatles”. Having analyzed 27 songs we came to the conclusion that lyrics of this band are rich in different linguistic devices such as figures of combination and substitution, repetitions, contractions and idioms, which were classified and described. It was also proved that all these devices are indispensable while expressing feelings, emotions and mood in songs, thus emotiveness of a song greatly depends on their usage.*

Ключові слова – lexical stylistic devices, hyperbole, meiosis, metaphor, epithet, synonym, antithesis, climax, repetition, contraction, idiom.

Мова піснених текстів привертала й продовжує привертати увагу мовознавців в аспектах виявлення основних семантико-синтаксичних, структурних і семантичних та морфолого-синтаксичних властивостей лексичних і фразеологічних одиниць. В. Домбровський стверджував: “Найпростішою і найбільш первісною формою поетичного виразу почуття і настрою є пісня; є то короткий віршовий твір, зложений часто в правильні строфи, що виражає одне почуття, одне враження або один пережитий настрій без огляду на особу, яка його пережила” [0,299].

Пісенний текст має ряд характеристик, що відрізняють його від прозового: рима, ритм, процес «орозмовлення», естетична функціональна спря-

мованість. Та невід’ємною ознакою пісенного тексту є образність мовлення. Образність виявляється у передачі загального поняття через словесний образ, що є емоційним сприйняттям дійсності. Цій меті і служать лексико-стилістичні засоби. Вони вживаються автором для логічного виділення та впорядкування тексту, для інтенсифікації висловлювання, для вираження емотивності мовлення.

Проаналізувавши тексти пісень групи, які нами досліджуються, слід зазначити, що нами було виявлено фігури заміщення, фігури комбінації та деякі інші засоби увиразнення. Серед фігур заміщення ми виділили гіперболу, мейозис та метафору.

**Гіпербола** може бути виражена усіма значущими частинами мови. Вона є засобом, який посилює здатність читача давати логічну оцінку виразу. Це досягається пробудженням дихотомії думки [0,177]. Наприклад:

*And she promises the earth to me and I believe her after all this time I don't know why* (Beatles, “Girl”). У даному випадку гіпербола виражена іменником *the earth* - дівчина обіцяє ліричному герою весь світ, хоча під цим розуміється все те матеріальне і духовне, що вона в змозі йому віддати.

Протилежним до гіперболи є **мейозис**, який підкреслює неважливість таких ознак об'єкта як розмір, форма, відстань [0,47]. Наприклад: